

Дудіна О.О., студентка 2-го курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Науковий керівник: Іщенко В.В., викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Забезпечення та захист прав людини в Європейському Союзі

На сьогодні перед усіма державами світової спільноти стоїть низка проблем, які потребують термінового вирішення або вдосконалення. Серед них однією з найважливіших є питання прав та свобод людини. Це питання стосується як внутрішньої, так і зовнішньої політики усіх країн, зокрема, і держав-учасниць Європейського Союзу.

Існує багато критеріїв, за якими можна оцінити рівень демократичного розвитку у окремих державах або суспільстві в цілому. До основних критеріїв відносять забезпечення та реалізацію прав і свобод людини.

У сучасних обставинах для того, щоб якомога ефективніше врегулювати міжнародні відносини, треба визнати, що права та свободи людини неодмінно є одними із основоположних складників предмету цих відносин. На перший погляд здається, що права людини повинні бути питанням

суто внутрішньої політики окремих країн. Але зараз, коли мова йде про ставлення держави до своїх громадян як члена світової спільноти, то це питання вже не вважається таким, що відносить виключно до внутрішньої юрисдикції. Прийняття низки міжнародних актів, які сприяли закріпленню та розвитку механізму захисту прав людини, значною мірою поліпшило процес проголошення прав у державах, що підписали відповідні документи.

Досить визначною була поява нового джерела первинного права у Європейському Союзі, адже воно певною мірою «деформувало» вже існуючі договори: Договір про заснування Європейського Співтовариства та Договір про Європейський Союз.

Так, із набранням чинності Лісабонського договору 2007 р. відбулася інкорпорація практично першого узагальненого переліку прав індивіда, якою безпосередньо є Хартія основних прав Європейського Союзу. З огляду на те, що раніше європейське право практично не займалося цією проблемою, був здійснений значний крок у сфері регулювання охорони прав людини.

Захист прав людини здійснюється національними судовими органами, тобто на внутрішньодержавному рівні, у той час як наднаціональні інститути можуть їм виключно допомагати, але ні у якому разі не замінити їх. Право Європейського Союзу не втручається у сферу внутрішньої компетенції держав-членів коли мова йде про захист прав людини, - воно покладається лише на усталені на національному рівні традиції у цій сфері, тобто не наполягає на виведенні цього процесу на наднаціональний рівень [1, с.301].

На сучасному етапі розвитку правової системи ЄС права людини цінуються достатньо високо: п.1 ст.6 Договору про Європейський Союз встановлює: «Зasadничими принципами Союзу є спільні принципи всіх держав-членів - свобода, демократія, *шанування прав людини та засадничих свобод*, верховенство права»; п. 2 даної статті встановлює: «Союз шанує засадничі права, що їх гарантовано Європейською Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод, підписаної 4 листопада 1950 р. в Римі, та що впливають із конституційних традицій, спільних у державах-членах...» [2, с.21].

Підписання нормативних актів, що призвели до становлення міжнародних інститутів і закріплення прав людини, фактично призвело до коригування Європейським Союзом внутрішніх механізмів захисту і забезпечення прав людини держав-учасниць: наприклад, Рада Європи була створена для ефективного захисту прав людини.

На саміті 2000 р. у Ніцці Європейський Союз проголосив Хартію основних прав Європейського Союзу, текст якої було оприлюднено 7 грудня 2000 р. та був доопрацьований на Міжурядовій Конференції ЄС 2004 р.

На відміну від усіх попередніх нормативних актів, що закріплювали основні національні та міжнародні права і головним чином слугували для захисту людини від свавілля влади держави, Хартія зорієнтована на захист людини від порушень прав і свобод вже від іншого суб'єкта, а саме органів ЄС.

В Преамбулі Хартії зазначається, що її метою є зміцнення прав, які впливають перш за все зі спільних конституційно-правових традицій країн-

членів та їх міжнародних зобов'язань, з Договору про Європейський Союз, з Конвенції Ради Європи про захист прав людини і основних свобод 1950 р., із соціальних хартій, прийнятих Співтовариством і Радою Європи, а також з рішень Суду Європейських Співтовариств та Європейського суду з прав людини [3].

На відміну від Конвенції 1950 р., що захищає переважно громадянські та політичні права, Хартія охоплює значно більше число прав людини: право на належне управління, захист особистих даних, соціальні права робітників тощо. Варто звернути увагу на право подання скарги до Європейського омбудсмана щодо порушення прав людини, шахрайства чи некомпетентності тощо інституцій Європейський Союзу. Заява може бути написана однією з 24 офіційних мов ЄС і подаватися як безпосередньо до офісу омбудсмана, так і надсилатися: листом, факсом або через спеціальну форму на сайті. Крім того, за бажанням скаржника, заява залишається конфіденційною [4].

Підбивши підсумки, можна сказати, що Хартія стала новим етапом у процесі закріплення прав людини з механізмами їх реалізації у нормативних актах. До того ж можна стверджувати, що цей документ є яскравим свідченням того, що Європейський Союз намагається якомога тісніше об'єднатися у своїх внутрішніх рамках. На сьогодні Хартія основних прав Європейського Союзу досить прозоро трактує та систематизує існуючі положення про права та свободи людини в межах правової системи Євросоюзу, адже Хартія основних прав ЄС детально встановлює права, притаманні лише громадянам Євросоюзу, не протиставляючи їх універсальним правам людини.

Список використаних джерел

1. Европейское право. Право Европейского Союза и правовое обеспечение защиты прав человека / Рук. авт.колл. и отв. ред. Л. М. Энтин. - 2е изд., пересмотр. и доп. - М. : Норма, 2007. - 960 с.
2. Конституційні акти Європейського Союзу. Частина I / Упоряд. Г. Друзенко і за заг. ред. Т. Качки. - К.: Юстиніан, 2005. - 512 с.
3. Charter of fundamental rights of the European Union // Official Journal of the European Communities. - 2000/C 364/01.
4. Decision of the European Parliament on the regulations and general conditions governing the performance of the Ombudsman's duties(1) // [Електронний ресурс]
Режим доступу:
<http://www.ombudsman.europa.eu/en/resources/statute.faces>